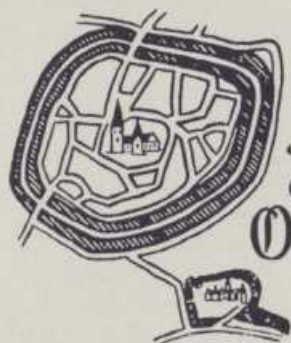

2^e jaargang 1984

Jaarboekje

Stichting
Heemkunde
Ootmarsum

Op de omslag: Hogelindeveerln.

Huis in 't midden met spits dak is boekhandel-drukkerij W.Smits, sedert 1913 tabaksfabriek H. en R., vorig jaar gesloopt. Links woonde v.d.Klamp, Floot, Veldman, Morshuis. Rechts Weustink en in 't hoge herenhuis Bloemen. Achter de wagen van Pikkemaat: Weustink's Miete; achteraan bij mestbak: Ome Jan Morshuis; meisje met witte schort: Stien Morshuis; er naast Anna Floot met haar moeder; hurkend kind, 2e van links: Johan Morshuis.

J A A R B O E K J E

=====

STICHTING HEEMKUNDE OOTMARSUM

1984

INHOUD

	pag.
Inleiding	3
Voorwoord	4
Jaarverslag	5
Overzicht werkgroepen	10
Verslagen van de werkgroepen	11
4 april 1945	18
Flitsen uit de historie van Ootmarsum	20
Postkantoor	21
Brievenposten	22
Perikelen rond de Goudkamp	24
Twee boeken van 200 jaar	29
Bijzonder geslaagde excursie naar Naarden	30
"Thema's uit de regionale geschiedenis"	32
'n Pröütke met Wim Essink	33
't Höfke op 't Hoge	39
De kogel in de kerk	41
Het Springendal	43
Medewerking gevraagd...	54
Kroniek 1984	56
Vragen die ons bereike	57
Het verhaal van een steen	58

.....

INLEIDING

U hebt uit de pers kunnen vernemen, dat het eerste exemplaar van ons Jaarboekje met enig ceremonieel is verschenen. Voorzitter H.Geerdink heeft dat eerste Jaarboekje aangeboden aan burgemeester en wethouders van Ootmarsum.

Het college prees het initiatief en, na een korte blik in het boekje te hebben geworpen, ook de inhoud. Ook uit latere reacties is gebleken, dat het Jaarboekje erg positief is ontvangen.

Wij zijn echter realist genoeg om te weten en te erkennen, dat er nog wel een aantal verbeteringen aangebracht kunnen worden, maar met U zullen we maar denken "Al doende leert men".

De vele positieve reacties maakten het ons echter wel gemakkelijker om door te gaan en het resultaat hiervan ligt thans voor U.

Op de eerste plaats hebben we getracht de ons voorgenomen lijn te volgen, n.l. een weergave te maken van wat er in onze Stichting Heemkunde leeft.

Daarnaast echter hebben we weer een aantal verhalen opgenomen, die in een jaarboekje uitstekend passen. Hierbij ontvangen we de medewerking van velen, waarvoor onze dank.

Harrie Exterkate

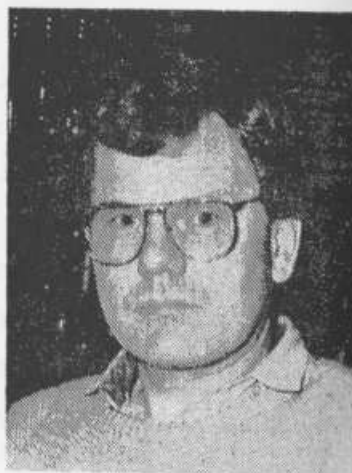
Gustaaf Klaas

Ben Morshuis

Harry Oude Elberink.

VOORWOORD

Gezien de positieve reacties t.a.v. ons 1e jaarboekje is het verheugend voor ons allen, dat nu de 2e uitgave, overigens wel wat laat waarvoor onze excuses, voor ons ligt. De opzet, om in de eerste uitgave een duidelijk beeld te geven van onze organisatie met de daarbij behorende taken en werkgroepen, mag mede dank zij een goede verzorging en indeling door de redactie, als geslaagd genoemd worden. Namens het bestuur alle lof hiervoor.

Met ingang van 18-12-1984 is het bestuur weer op volle sterkte gekomen. De open plaats, ontstaan door het aftreden van de Heer Nierop, is opgevuld door de Heer J.B.Lucassen. We verheugen ons dat we vanaf nu twee nieuwe werkgroepen in ons midden hebben. Deze zijn: de Vogelwerkgroep en de Werkgroep Genealogie. Ik wens beide werkgroepen veel succes toe.

Graag wil ik nog eens benadrukken, dat het van groot belang is, ons jaarboekje niet alleen te zien als informatieblad, maar ook als contactorgaan; vandaar dat Uw copie, verhaaljes, gedichten, enz., als donateur zeer op prijs wordt gesteld.

JAARVERSLAG OVER HET STICHTINGSJAAR 1984-85

Vergaderingen. De jaarvergadering en bestuursvergadering was op 28-2-1984. Bovendien is er vergaderd op: 3-4-1984, 8-5-1984, 12-6-1984, 14-8-1984, 11-9-1984, 9-10-1984, 13-11-1984, 18-12-1984 en 8-1-1985.

Werkgroepenvergadering. Deze was op 20 maart '84 in hotel van der Maas. Het eerste uur van de vergadering werd gevuld met het voorlezen van de verslagen van de diverse werkgroepen. De activiteiten van het afgelopen jaar werden toegelicht en er werd bekend gemaakt wat de plannen zijn voor het komend jaar.

Hierna vertoonde de Provinciale Bibliotheek Cnetrale overijssel een paar korte films. Eén film ging over de watermolens van Twente en één film over n.o.Twente van 1939. Het waren een paar geslaagde films, die door de aanwezigen zeer werden gewaardeerd en die zeker voor een groter publiek voor herhaling vatbaar zijn.

Excursie. Een speciaal verslag van deze geslaagde excursie op 15 september vindt U verderop in het boekje.

Donateursavond. Op 13-12-84 kwamen 108 personen opdagen voor de audio-diavoorstelling, verzorgd door de heer Flo-rijn uit Enschede met als onderwerp "Twente als grensgebied". De aanwezigen waren zeer tevreden over het gebodene, waarvan de Dinkel met zijn landschappen en zijn flora en fauna de hoofdmoot vormde. De voorstelling duurde twee maal drie kwartier.

Publikatie. In de herfst heeft de Stichting Heemkunde een boekje uitgegeven, dat de geschiedenis van de Zusters van O.L.V. van Amersfoort behandelt. Het boekje is geschreven door de ere-voorzitter de heer D.Nierop en verder bewerkt door de heer G.F.Klaas. Het boekje werd zeer goed ontvangen, zodat het vrij snel was uitverkocht.

Bovenzaal bibliotheek. Deze ruimte, die dienst doet als bibliotheek, opslag en expositieruimte blijft onze aandacht vragen. De toegang er naar toe en de openingsuren zijn zo slecht, (gebonden aan de openingsuren van de bibliotheek) dat de meeste donateurs er nog nooit zijn geweest. Het zaaltje ziet er prima uit met vitrines vol allerlei opgezette dieren, stenen en fossielen. Aan de wanden hangen de foto's van "Ootmarsum vroeger en nu". (De expositie van Kerstmis 1983). In de zomer hebben we geprobeerd donateurs en toeristen over te halen om eens een kijkje te nemen, maar het resultaat was teleurstellend. Ook scholen kun je niet uitnodigen, omdat de openingstijden niet overeen stemmen met de schooluren.

Gesprek met B. en W. Op 10 oktober 1984 hebben we een gesprek gehad met de beide wethouders de heren Hesselink en Veldboer en de sekretaris de heer Bogers. (De burgemeester was op vakantie). Ondanks het prettig lopende gesprek konden de beide wethouders ons geen enkele toezegging doen omtrent een betere huisvesting. In de loop van het volgende jaar zullen we hierop een vervolg krijgen.

Expositie. Het bestuur onderzoekt of het mogelijk is om tussen Kerstmis en Nieuwjaar een expositie te houden over

de Ootmarsumse schilder Piet Kleinschmit, die hier in de dertiger jaren als schilder werkzaam is geweest. Er zijn inmiddels al ruim 20 schilderijen van hem opgespoord.

Jaarboekje. De heren H.Exterkate, G.F.Klaas, B.Morshuis en H.Oude Elberink hebben de mogelijkheid onderzocht om eens per jaar een boekje uit te geven, waarin de jaarverslagen van de werkgroepen en het jaarverslag van de sekretaris komen te staan. Verder zullen bovenstaande heren het zelf invullen. Het 1e exemplaar werd door voorzitter H.Geerdink overhandigd aan de burgemeester, de heer Urlings. De reacties over het boekje waren over het algemeen positief.

Beekdalenproject. In mei hebben alle leerlingen van de 3e klassen van de M.W.-Mavo te Ootmarsum een project gemaakt over de beekdalen rond Ootmarsum. De Stichting Heemkunde had hiertoe het initiatief genomen en de vakdocenten aardrijkskunde, biologie en geschiedenis hebben hieraan hun volle medewerking verleend. De voorzitter reikte aan de vijf beste leerlingen een fraai boekwerk uit over dit onderwerp.

Nieuwe werkgroepen. In september 1984 werd een nieuwe Vogelwerkgroep opgericht, die zich eerst met weidevogels en uilen wil gaan bezig houden. In december 1984 is de Werkgroep Genealogie opgericht en bestaat uit drie personen.

Excursie Singraven. Het bestuur heeft op 13 oktober een bezoek gebracht aan het kasteel het Singraven en genoten van een prachtige rondleiding.

Paddenactie. In maart 1984 zijn er maar 700 padden overgezet, terwijl het andere jaren rond de 1300 lag. Het lange

natte en koude voorjaar heeft hierin misschien een rol gespeeld, maar dat is niet zeker.

Afscheid D.Nierop. Op 28-2-1984 heeft de heer D.Nierop afscheid genomen als voorzitter van de Stichting Heemkunde. Vanaf de oprichting in 1966 heeft hij deel uitgemaakt van het bestuur, waarvan de laatste 16 jaar als voorzitter. Door zijn vertrek naar Dalfsen verliest de St. Heemkunde een zeer bekwaam bestuurslid, die de Stichting Heemkunde mede heeft weten op te bouwen tot een bloeiende stichting.

Aankopen. Voor het bovenzaaltje van de bibliotheek hebben we twee tafels, tien stoelen en een derde archiefkast gekocht.

Kontakt zusterverenigingen. De Stichting Heemkunde Ootmarsum heeft voor de tweede keer het initiatief genomen (ook in 1980 maar toen is er niets uit voort gekomen) om nauwer samen te werken met de Heemkundegroepen uit Denekamp, Weerselo, Reutum, Albergen en Vasse. De dagelijkse besturen zijn op 29 januari 1985 bij elkaar gekomen en het eerste gesprek verliep zeer bevredigend. Zo kunnen we nu gebruik maken van elkaars bibliotheek en spelen we de onderwerpen door, die op donateursavonden en werkgroepenvergaderingen aan de orde zijn geweest. In september komen we voor de tweede keer bij elkaar in Denekamp.

Brochures. De heren H.Kouijzer en G.Klaas hebben een nieuwe brochure gemaakt voor de Stichting, die bedoeld is voor mensen die van plan zijn donateur te worden.

Resumé. Het jaar 1984 met een nieuwe voorzitter heeft geen opvallende nieuwe dingen tot stand gebracht. Er is echter wel hard gewerkt aan de toekomst. Zo willen we de kontakten met B. en W. en met de zusterverenigingen verstevigen. We proberen vaker een expositie te organiseren en zullen de werkgroepen stimuleren om hun gegevens in boekvorm uit te geven.

Veel werk komt neer op het bestuur, zodat we blij zijn dat de heer J.B.Lucassen het bestuur m.i.v. 18-12-1984 is komen versterken.

Oud-Dotmarsum, februari 1985.

H.F.J.Oude Elberink, sekr.

Samenstelling bestuur in 1985.

H.H.Geerdink	Anne Frankstraat 2	voorz.	1606
H.F.J.Oude Elberink	Nutterseweg 5	Sekr.	2114
G.F.Klaas	Commanderiesraat 5	penningm.	1364
J.N.A.Gerard	Hora Siccamastraat 10		1929
H.A.G.Kouijzer	Almelosestraat 11		2101
J.B.Lucassen	van Bentheimstraat 12		2025
Mevr. H.Scholten	Almelosestraat 71		1216
Mevr. R.Slag	Grote Maten 2		2462
Mevr. J.v. Zwilekom	Paaskampstegge 2		1994

OVERZICHT WERKGROEPEN

<u>Naam</u>	<u>mede- werkers</u>	<u>leider</u>	<u>rapporteur</u>	<u>bijeenkomsten</u>
Wgr. Gesch. I	6	H. Scholten	H. Scholten	2e of 4e dins- dag vd. maand
Wgr. Gesch. II	9	H. Kamp	H. Kamp	1e vrijdag vdm.
Wgr. Dia./film	7	G. F. Klaas	G. F. Klaas	woensdagavond
Natuurst. gr.	8	H. Kouijzer	L. Willemsen	laatste dondg
Vogelwerkgr.	5	H. O. Elberink	H. O. Elberink	3e donderdag
Wgr. Dialect en Folklore	6	A. Baanstra	B. Boevink	2e maandag
Wgr. Biblio- theek en Archief	5	H. Scholten H. Kouijzer P. v. d. Maas G. F. Klaas mevr. Wiggers ass.	G. F. Klaas bibliothecaris adviseur rapporteur	zie Gesch. I
Wgr. Genealogie	3	J. Lucassen	J. B. Lucassen	maandelijks
Jeugdwerkgroep	12	J. Gerard R. Slag J. Wiegink	Ang. Slag J. Geerdink	2e vrijdag v. d. maand.

WORDT DONATEUR VAN DE STICHTING HEEMKUNDE

als U dat nog niet bent; laat anders onze jaar-
boekjes eens lezen door familieleden, vrienden,
relaties. Misschien wordt hun belangstelling ge-
wekt en willen ze zich bij ons aansluiten.

Adressen vindt U voor in dit boekje. Vanaf f 10,-
is men reeds een heel jaar donateur en geniet
vele voordelen.

De penningmeester.

VERSLAG WERKGROEP GESCHIEDENIS I

Deze is nog steeds bezig met het verzamelen van feiten en gebeurtenissen tussen de 2 wereldoorlogen. Na het doorwerken van verslagen en notulen, moet de daarbij behorende correspondentie worden gevonden. B.en W. gaf toestemming archiefdozen na te zoeken. Zo geschreven lijkt het eenvoudig, maar in die dozen zaten allemaal stukken die niet op het door ons gekozen tijdvak betrekking hadden 1920-1940. Interessante zaken uit een andere periode lichten we er wel eens uit, zoals een actie van burgemeester Essink de Goudkamp terug te krijgen. Wel in ons tijdvak paste een actie van burgemeester Hora Siccama om de gemeente Ootmarsum te vergroten. Misschien volgen van dit soort onderwerpen aparte publicaties. Op 17 jan.1919: 1e raadsvergadering in het nieuwe jaar. Hoofdonderwerp: oprichting Electrische Centrale, want er was "volslagen lichtgebrek". Ze kwam er, maar het werd een flop. Onregelmatig licht, grote schulden weldra. In 1923 sloot Ootmarsum zich aan bij de I.J.C. Door een beroep te doen op het Rijk om een uitkering uit de Oorlogswinstbelasting kwam Ootmarsum uit de schulden. O.W.ers waren dezelfde soort mensen als de zwaarhandelaren uit de 2e wereldoorlog. Er is nog heel wat spitwerk nodig om alle gegevens aan te vullen en af te ronden.

H.G.M.Scholten, leider.

VERSLAG WERKGROEP GESCHIEDENIS II

Meldden we vorig jaar de aanleiding tot en het onderzoek m.b.t. onze grenswandelingen, nu enige menselijke aspecten hiervan. De denkbeeldige lijn die ons land scheidt van de

Oosterburen, betekent veel voor de bewoners aan beide zijden. Bij het punt Drieland in Overdinkel viel Bisschop Bernard van Galen in 1667 ons land binnen en verwoestte en passant ook Ootmarsum gedeeltelijk. Om de paar k.m. noordwaarts gaande, vindt men jeneverstokerijen. Dat leidde tot een bloeiende smokkelhandel; laat zich raden. Een boer vierde zelfs zijn huwelijksfeest op Duits gebied; dat was goedkoper en hij hoefde niet te smokkelen. Bij de Losserbrugge troffen in vroeger eeuwen diplomaten elkaar. Marken als Brecklenkamp en Hezingen werden gedeeld over beide landen, maar bleven desondanks een marke. Opvallend is ook het op regelmatige afstanden langs de grens voorkomen van galgen, hetgeen er wel op duidt, dat men ook toen al slechtwillende vreemdelingen wilde afschrikken. Voor dergelijk onderzoek is bestudering van meestal moeilijk leesbare documenten nodig. Hiermee hield de groep zich dit jaar veelvuldig bezig. Bij afronding van ons onderzoek volgt een uitvoeriger verslag.

H.Kamp, rapporteur.

WERKGROEP DIA-VOORSTELLINGEN/FILM

In 1984 zijn we voortgegaan met het geven van dia-voorstellingen in Hotel Het Wapen, 18 keer in totaal, benevens 2 keer voor scholen. Op 29 nov. togen de heren H.Kouijzer en G.F.Klaas naar Denekamp om de zustervereniging te verpozen. Het aantal bezoekers op de vaste avonden liep wat terug tot 560. Opbrengst aan giften f 868,20 en f 262 aan verkochte boekjes. Hoofdelijk dus iets beter. Vorig jaar deden we een beroep op U ons aan dierendia's te helpen,

dieren in bos en veld. Helaas zonder veel resultaat. We doen dat nu wéér en stellen tevens ons vertrouwen in de splinternieuwe Vogelwerkgroep. Gezien de goede waardering hebben we aan de series dus nog niets veranderd.

Op verzoek geven we ook extra voorstellingen. Voor commerciële instellingen (hotels, bedrijven, enz.) brengen we f 75,- in rekening, jongeren (b.v. scholen) f 30,- plus kostenvergoeding, sociale instellingen in Ootmarsum, zusterverenigingen en scholen-alhier tegen kostenvergoeding.

G.F.Klaas, leider rapporteur.

JAARVERSLAG NATUURSTUDIEGROEP

Doordat drie leden van onze groep zich om diverse redenen hebben afgemeld, zijn we nu nog met 7 actieve personen. Eens in de 14 dagen komen we op zaterdagmorgen bij het Molenhuisje bij elkaar en gaan op excursie in de nabije omgeving. Eén van de leukste tochten was die naar de Haarlerheide, waar we het ronde- en lange zonnedauw vonden en tevens het duivelsnaaigaren (warkruid), een parasiet, die vooral op de heide woekert. We werken met streeplijsten, d.w.z. dat we alle planten die we zien, noteren en zo een overzicht krijgen van planten, die er jaarlijks nog groeien. In de maand juni hebben we 's avonds de Kuiperbergroete diverse keren afgelegd en alle groeiende en bloeiende planten genoteerd. De maandelijkse bijeenkomsten zijn op de laatste donderdag v.d. maand, behalve in juli en december. We gaan dan o.a. verder met 't determineren om zo onze kennis te vergroten. Ook werken we mee aan de paddenvalaktie.

L.Willemsen-Zuidhof, rapportrice.

In september 1984 zijn we met 5 personen gestart met deze nieuwe werkgroep t.w. Hermine Kuipers, Henk Frons, Jos Heerink, Fred-

dy Mensink en H.Oude Elberink. In de afgelopen herfst hebben we een vogeltelling bijgewoond en in de winter hebben we deelgenomen aan een P.T.I.-telling. Dit houdt in dat we op 20 verschillende plaatsen met een onderlinge afstand van 250 m. alle vogels moeten noteren die we horen of zien. We hebben nu 2 routes, die we in de komende jaren minstens 2x moeten afleggen en de gegevens sturen we op naar SOVON, de Vogelbescherming te Zeist.

In de afgelopen winter zijn we ook actief geweest met het bijvoeren van vogels, waarbij we veel medewerking van de slagers, CAVV, klooster en de scholen kregen.

In het vroege voorjaar hebben we uilenkasten gemaakt en opgehangen inkapschuren rond Ootmarsum, die vooral waren bedoeld voor de kerkuilen. In maart, april en mei waren we 's zondags van 6.45 -10.30 uur regelmatig te vinden in de Ottershagen, waar we de weidevogels bestudeerden en probeerden vast te stellen hoeveel nesten er waren. Van de boeren vroegen we medewerking om de nesten te markeren en

te beschermen met ijzeren kooien.

Dit alles vereist nogal wat werk en tijd, zodat we graag zouden zien, dat een aantal Vogelliefhebbers/sters ons zouden willen helpen. We proberen alles op papier en dia's vast te leggen.

H.Oude Elberink, leider/rapporteur.

WERKGROEP DIALEKT EN FOLKLORE

Er zijn helaas nog geen nieuwe medewerkers bij gekomen, maar toch is er meer tevredenheid bij de bestaande kern en dat komt omdat er nu op een vaste tijd wordt vergaderd n.l. op de 2e maandag van de maand 19.30 - 21.30 uur. Dat schikt blijkbaar ieder beter. Uitbreiding van de groep blijft nog een vurige wens, maar misschien zullen we ze "wal oet de kökk'n mötn haaln." We zijn begonnen met het verzamelen van gegevens over oude gebruiken al of niet nog bestaand, maar toen het bestuur kwam met het verzoek het deel na de pauze van de werkgroepenvergadering op 19 maart te verzorgen ging dat voor. Na verschillende avonden werk er aan is het toch een bijzonder leuke quiz geworden, die erg in de smaak viel. Wie wat weet van de oude gebruiken of er aan heeft meegedaan, wordt verzocht zich te melden.

B.J.Boevink, rapporteur.

WERKGROEP BIBLIOTHEEK/ARCHIEF

Door de aanschaf van enige meest noodzakelijk meubelstukken is het nu mogelijk bij het zoeken van boeken op gemakkelijke stoelen te zitten aan een niet meer wiebelende tafel. Ondanks al dit comfort is het toch jammer dat niet meer donateurs gebruik maken van onze eigen bibliotheek in het

opgeknapt bovenzaaltje aan het Kerkplein 9: 68 uitleningen dat is niet veel. Onze bibliotheek telde per 1 jan. al 458 boeken groot en klein. Er was een aanvulling van ruim 40 boeken, waarvan 4 eigen uitgaven, 15 schenkingen en de rest aangeschaft. De "Leerredenen" van Ds. van Loo hebben antiquarische waarde. Van de fam. Keers ontvangen we nog steeds het fraaie blad Grasduinen; we hebben nu al drie volledige jaargangen. Van de Openbare Bieb kregen we 4 complete jaargangen van De Mars. De diverse jaarboeken worden jaarlijks aangeschaft. Van Verslagen en Mededelingen van de V.O.R.G. is er een aparte lijst no.23. Omdat de boekenlijsten op waren hebben we er een 25-tal bij gemaakt. We zitten nog steeds in Huis Poort'n Frederik. Donateurs kunnen een boek 1 maand gratis lenen op de 1e en 3e maandag van de maand 19 - 20 uur. De heer Kouijzer, onze bibliothecaris zal U hierbij graag behulpzaam zijn, of anders mevr. Wiggers wel.

G.F.Klaas, rapporteur.

WERKGROEP GENEALOGIE

Eind 1984 is deze werkgroep opgericht. We houden het er op dat genealogie de wetenschap is die zich bezig houdt met familiegeschiedenis, stamboomonderzoek. Onze werkgroep telt nog maar 4 leden, waarvan 1 met een vraagteken. Een aanvulling met enkele Ootmarsumse donateurs zou welkom zijn en waarom? Onze groep gaat binnenkort starten met het onderzoek naar de familiegeschiedenis van de in Ootmarsum gewoond en gewerkt hebbende kunstschilder Piet Kleinschmit. Dit i.v.m. een te houden expositie van zijn schilderijen.

VERSLAG JEUGDWERKGROEP

Bijeenkomsten 2e vrijdag van de maand op het bovenzaaltje. Vorig jaar hebben we de grensstenen langs de Duitse grens bekeken, eerst op dia's, later zochten we ze op. De (nog enigste) bunker hier in 't Agelerbroek hebben we bekeken en beklommen. De schietgaten spraken voor zich. Dat deden de muggebulten trouwens ook. Hoogtepunt was het bezoek aan de open dag bij AKZO Hengelo. Dit is een onvoorstelbaar groot bedrijf. Zoiets zouts hebben we nog nooit gegeten. Er was veel te zien en te leren. We kregen een leuke attentie. De heer engelbertink hield een lezing over Twents. Een puzzel over het woord "doon" was avondvullend. De plakboeken die we bijhouden groeien, al is dat bij de een wat vlugger dan bij de ander.

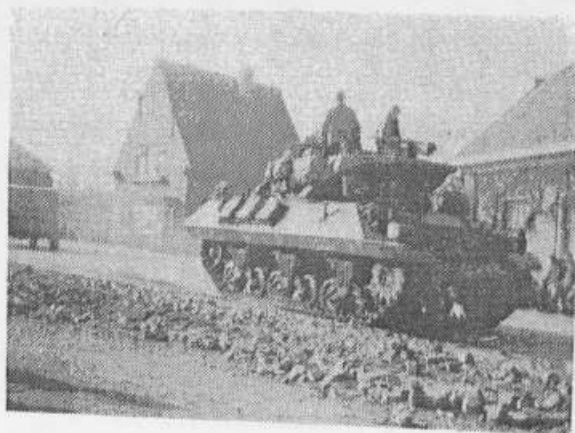
Jeugdwerggroep en leiders.

Aan de actie paddenval werkten we weer mee.

4 APRIL 1945

Twee dagen waren we al op de weer tevoorschijn gehaalde, in de kleerkast ondergedoken, fietsen naar Denekamp gereden om ons daar te vergapen aan het totaal gemotoriseerde geallieerde leger, dat via Oldenzaal en Denekamp naar Nordhorn rolde, maar ook om sigaretten en tabak van de soldaten krijgen, te ruilen, b.v. voor eieren. Die ruilhandel lukte de meisjes beter dan de jongens: "Five sigarets for one kiss". Ootmarsum lag dus buiten de legerroute en moest nog op de officiële bevrijding wachten. Dat was spannend en niet zonder gevaar, want er zouden zich nog 300 SS-ers vanuit Almelo in onze richting begeven. Burgemeester H.F.M. Baron Schimmelpennick van der Oye zocht contact met wvd. collega Palthe in Denekamp. Via deze weg werd niet bereikt dat er bevrijders uit het leger naar Ootmarsum kwamen. (Luca) Neen, Ootmarsum is min of meer bij toeval bevrijd. Een wachtpatrouille die de weg waar het leger langs trok moest bewaken, week uit verveling, er gebeurde niets, van de route af. Het was een legeronderdeel van het 2e Bataljon East Yorkshire Regiment o.l.v. Captain Rawkins en luitenant W.F. Luca, een Nederlander in het Engelse leger. Onderweg troffen ze een veldwachter (Udes), die

vertelde dat Ootmarsum nog niet vrij was en er nog Duitsers waren. Daarop ging men verder naar hier.

Los van dit verhaal van de Heer Luca op 4 mei 1985 in de r.k.kerk te Ootmarsum is er de versie van betrouwbare mensen die nog weten te vertellen dat een eenheid voor de Ageler kanaalbrug stond en niet verder kon omdat de brug te smal was voor de zeven carriërs. Over Denekamp ging ook niet, want de brug was kapot. Via een omweg over Noord-Deurningen bij Westerhof lukte het wel om tegen half 12 in Ootmarsum te zijn. Het hoeft ook niet beslist los van bovenstaand verhaal van de heer Luca te staan en hebben we met dezelfde eenheid te doen, hetgeen erg waarschijnlijk is. Er was intussen geen Duitser meer te bekennen. Op het Marktpllein wachtte een dol-enthousiaste menigte de bevrijders op. Captain Rawkins en Luitenant Luca worstelden zich er door richting stadhuis, waar ze werden opgewacht door een verheugde burgemeester c.s. De bevrijders kregen een oorkonde. Hoe het zij, Ootmarsum was op 4 april vrij en de opgekropte feestvreugde barstte los en duurde vele avonden, weken, maanden, heel dat mooie voorjaar en warme zomer, dansend op de Markt: "In the mood". De sigaretten waren er nu ook, "333", Players en Chesterfield - tabak en koffie in blik, rood-wit-blauw, oranje en champagne. "De bevrijders van Ootmarsum" werden in augustus 1945 officieel als zodanig gehuldigd. Er was weer feest.

In 1967 was Captain Rawkins, inmiddels majoor, hier met zijn vrouw op vakantie. Zijn vriend de burgemeester was een jaar eerder vertrokken naar Vught. Hij was toen al gepensioneerd.

FLITSEN UIT DE HISTORIE VAN OOTMARSUM

We kunnen de volgende boekjes, in de regel studieresultaten van de werkgroepen, uit voorraad leveren.

<u>Titel</u>	<u>Werkgroep</u>	<u>Prijs</u>	<u>Donateurs</u>
1.De Franse tijd	Geschiedenis II	6,--	5,--
2.Landweren in en om Ootmarsum	Geschiedenis II	6,50	
Idem met top, kaart	,,	12,50	11,50
3.Stadsrecht van Ootmarsum	Geschiedenis I	5,--	
4.Inwoners van 1829	Geschiedenis I	5,--	
5.Jaartallenboekje	Geschiedenis I	8,50	
6.Het lèven in de naoberschap	Dialekt en folklore	6,50	5,--
7.De Hof Ootmarsum	Geschiedenis II	19,50	17,50
8.Marken(lezing 1968)	P.van der Maas	7,50	
9.Ootmarsum, vroeger en nu.	G.F.Klaas	16,75	
10.Jeugdzorg en onderwijs in 133 jaren	D.Nierop	6,50	5,--
11.Jaarboekje 1984	Red.Heemkunde	5,--	

Verkrijgbaar bij de penningmeester Commanderiestraat 5.

Ook in de boekhandel de no's 5-6-7-9 en 10, maar donateurs hebben dan geen reductie.

Een paar boekjes waren uitverkocht, maar er zijn nu weer herdrukken verschenen van :

Jeugdzorg en onderwijs, door D.Nierop

Ontstaan, doel en inrichting der Marken, door P.v.d.Maas.

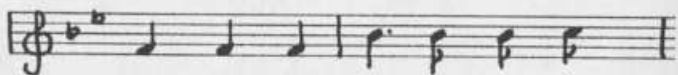
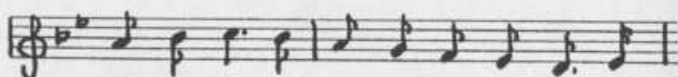
Jaartallenboekje en Naoberschap zijn ook nog leverbaar.

POSTKANTOOR

Op Uw donateurskaart 1985 staat het oude postkantoor aan de Marktstraat (foto van 1902). Tot 1937 was het nog als zodanig in gebruik. Toen kocht G.F.Hulsink het voor woning en kantoor. Volgens de inschrijving van aanbesteding op 9 juli 1880 werd het een Post- en Telegraafkantoor plus directeurswoning. De inschrijving die voor ons ligt is die van Cornelis (Knelske) Frowijn. Hij kon de hele zaak bouwen voor f 7373,-. Hij kreeg het werk echter niet, want Hendrik ter Stege uit Almelo deed het nog 10 gulden goedkoper. Dat ging Knelske dus mis en dat voor een tientje ! Een bijbouwing werd aanbesteed op 11-10-1890 voor f 1437,-. In 1902 vond nog een verbouwing plaats. Rechts zien we de bomen op de voormalige Veemarkt.

Als voortzetting van deze rubriek, hopelijk jaarlijks, komen we weer met een gedicht, een lied zelfs, voor de afwisseling nu in het Twents. De inzender, de heer O., bood het ons aan als Overijssels volkslied, maar deze betiteling lijkt ons wat al te weids. Dr. Bartelink noemt het "Mien vare zèè lest" of ook "Gooi'n aovend leu". Hij geeft enige versies met kleine verschillen, in tekst vooral, zoals van Geesteren, Lonneker, Denekamp; ook in het Groningse was 't bekend. Het moet ontstaan zijn als studentengrap ± 1820 in Zwolle c.q. Heino of Raalte. Hebt U al gesnuffeld in oude correspondentie in kast of op zolder? Horen we het even?

GON AOVEND,

LEU

Mien Va dee zèè lest teggen mi'j
Ik weet ne knappe jonge deern veur di'j
Doe mös an't lopen, mien jungskén (bis).

Och vaar ik bin nog vól te bang
En ik weet nog van gin wichter van,
Ik dörf ze nich an te raken (bis).

Meer ton het Zondagaovend was
Stak ik mien piepken al in den tas
En ton gung ik marcheeren (bis).

Dee deerne voor ik met vri'jen zol
Dat was Christina van der Pol,
Ne knappe boerendeerne (bis).

Hoo nöder ik kwam al bi'j het hoes
Ik leup nog zachter as ne moes
En keek ees deur de glazen (bis).

De oale leu dee zatten bie 't vuur,
De torenklokke dee sleug acht uur
En ton gung ik naor binnen (bis).

Gon aovend leu, hoo geet 't oew nog?
Gezondheid hebbe wi'j alle nog
De grootnis van mien vader (bis).

Ziezoa mien jungskén, bist doe daor,
Gaot zitten in dat heuksken daor
Dan kas doe 'n betken met oons praoten (bis).

Ik kwam met d'oale leu wat an de praot
Ik snapten as nen advokaot
En dacht nich meer an 't vri'jen (bis).

De oale leu dee gung'n naor berre
En weunschen oons nog völle pret
En ton bleef wi'j met ons beiden (bis).

Ik sleug den aarm al um het wicht
En kneep mien beide öögskes dicht
Um heer ees 'n kusken te geven (bis).

Dee deerne kneep mi'j in den hals
En ik dachwat bint dee vrouwleu vals
Meer ik dörfd'n er niks van te zeggen (bis).

Wi'j smulden deur tot twaalef uur
De klepperman stong op de duur
En ton gung ik marcheeren (bis).

Ik nam 'n stool al in mien haand
Ik gaf de deern de rechterhaand
En ton gung ik vertrekken (bis).

Hoo nöder ik al kwam bie mien hoes
Ik lach'n ees wat in miene voest
Ik dacht nich meer an vri'jen (bis).

Al word ik warm, al word ik koald
Al word ik doezend jaoren oald
Ik gao nooit meer hen vri'jen (bis).

PERIKELEN ROND DE GOUDKAMP

Bij het nazoeken van het archief van Ootmarsum vanaf 1810 tot 1930 stuitten we op een brief van een Campstede uit Lingen aan de toenmalige burgemeester de heer J.W.Essink. De brief van 21-7-1821 was een antwoord op een vraag van de heer Essink. Het toenmalig gemeentebestuur van Ootmarsum meende recht te hebben en eigenaar te zijn van de Goudkamp, nu nog in de volksmond Goldkamp. Deze Goudkamp ligt in de gemeente Tubbergen tegen de Duitse grens, ongeveer vanaf de Laagsestraat tot aan de samenstroming van de Dinkel en Gele beek. Campstede weet er zelf niet zo heel veel van, maar hij zendt wel een door zijn vader geschreven afschrift der Stadsrolle mee. Daar staat iets in over de Goldkamp. De Stadsrolle is een verzameling van alle rechten en plichten die de stad in de loop der tijd had verkregen.

In het 11e capittel van de Stadsrolle gaat het over het ontstaan van Ootmarsum en dateert van $\pm$ 1300. We lezen er in: "Te weten dat onze Stad en Meente is gewaard te heide en te weide in de marke van Olden Ootmarssen, herkomende van eenen erve genoemd de Goldkamp dat toebehoort onzer Stad en Meente en voor meente ganslijk blijven liggen niet veer van Rupenhuize..." en verderop: "Altijd gewaard gewezen tot der wilde weide".

Het vertelt hoe de stad is ontstaan op de grenzen van 2 marken, Nutter en Oud-Ootmarsum aan de ene en Klein- en Groot Agelo aan de andere kant en over haar rechten en voorrechten. (zie Snuif ook op blz. 301)

Deze rechten en voorrechten kwamen van de grond en er-

ven waarop Ootmarsum ligt. Het waren de rechten op de onverdeelde gronden als weiderechten en plaggen steken.

Het erve Goudkamp lag volgens het stuk geheel buiten Ootmarsum, zelfs buiten de marke Oud-Ootmarsum, maar is toch eigendom geweest van de stad Ootmarsum met de daaruit voortvloeiende rechten, maar deze eigendomsrechten waren blijkbaar wat verwaarloosd, verjaard zouden wij zeggen. De heer Essink meende dit weer te kunnen rechtzetten door getuigenverklaringen van omwonenden en ter plaatse bekenden. Deze getuigenverklaringen gaan hoofdzakelijk over de "groente", de groengrond, d.i. de wilde weide in de Goudkamp.

Om een proces te kunnen voeren was toestemming nodig van de gouverneur van de provincie Overijssel. De commissaris van de provincie werd toen Gouverneur genoemd.

De voorwaarden daarvoor waren:

1. Proberen tot een minnelijke schikking te komen;
2. Een raadsvergadering over de poging tot die minnelijke schikking.

Getuigenverklaringen - wie werd opgeroepen?

Vijf boeren uit Halle in Duitsland: Hanmann, Veldhof, de Konink, Holthuis en Weersman. Dat komt omdat de marke Hezinge, waar Halle toe behoorde, zich ook tot over de grens uitstreckte en de boeren dus ook gebruiksrecht hadden op de onverdeelde markegrond in Nederland. Verder nu nog bekende namen als Schutte, Dijkhuis, Jansen uit Ootmarsum, Brunninkhuis, Wagtboer uit Mander, enz.

Ze verklaarden allen dat ze de Goudkamp wel kenden en

er geweest waren. Vroegere schaapherders hadden instructies gekregen waar de schapen gehoed mochten worden en waar niet. Iedereen verklaarde bovendien dat de "groente" in de Goudkamp door de boer Roepe werd verdedigd, zodanig zelfs dat de Roepe zijn hond wel eens achter de schapen aan stuurde om die te verdrijven.

Lölf verklaarde op de Goudkamp plaggen te hebben gestoken, wat hem door boer Roepe was verboden. Lölf had zich daarover vervoegd bij burgemeester Essink, die hem had toegestaan de reeds gestoken plaggen op te halen; dat deed hij zonder daarin door de Roepe te worden gehinderd.

Jan Schutte had ook plaggen gestoken, maar was gehinderd door de Roepe en Hoekhuis, zo zelfs, dat ze hem de paarden hadden uitgespannen om die naar burgemeester Essink te brengen en hem daar aan te klagen. Dit was niet doorgegaan, omdat een broer van de Roepe, Berend, dit niet had gewild. De plaggen waren meegenomen door de Roepe en Hoekhuis. Berend de Roepe ging naar de vrederechter en die had geordonneerd de plaggen weer terug te brengen.

Goedheerenvergadering

Op een desbetreffend verzoek antwoordde de Gouverneur bij monde van Interim President van G.S. de heer Sandberg:

"Na het ontvangen van Uw missive van 26-9-1821 no.312 heb ik de Heer Directeur der Domeinen verzocht, om den, vanwege de Domeinen fungerende markerichter van Hezingen te willen anschrijven, eene goedsheerenvergadering te beleggen ten einde te beproeven het tussen die Marke en de stad Ootmarsum gerezen geschil te assepiëren. De Heer Directeur voornoemd heeft mij daarop medegedeeld het bericht

van de markerichter van 28 oktober, medebrengende dat U Ed. had uitgeschreven een goedheerenvergadering, op welke een commissie van 8 leden was benoemd, bestaande uit vier Ootmarsumse burgers en vier inwoners van Hezingen. Ik verzoek U Ed. mij na afloop dezer vergadering te willen informeren van dewzelfs resultaat....enz."

Een raadsvergadering hierover moest burgemeester Essink missen "wegens ongemak aan zijn knie". Op 24 november stuurt hij bij monde van de vrederechter Goossen een schrijven naar de Meerbekke, Brunninckhuis, Roepe en Hoekhuis en dringt aan op een antwoord op de voorstellen van Ootmarsum t.w. "de voorgedragen scheiding te accorderen en aan te nemen" en dat vóór zondag 25 november te 12 uur. In het nu volgende schrijven van 27 nov., ondertekend door de boven gestelde 4 burgers van Ootmarsum en 4 inwoners van Hezingen, lezen we de

Eindconclusie.

"De Commissie benoemd bij resolutie van de goedsheerenvergadering van de marke Hezinge, gehouden in tegenwoordigheid van het gemeentebestuur van Ootmarsum en de daartoe gemachtigde burgers ten huize van Gerrit Jan Scholte te Hezinge op den 23sten October 1821, bestaande uit de navolgende leden, als van de stad Ootmarsum de Heeren J. Essink, A.Gooszen, G.Heupink en A.Berend Berends en van de kant van Hezingen J.B.Meerbekke, G.J.Brunninkhuis, Jan Roepe en B.Hoekhuis, is op heden op het huis der gemeente te Ootmarsum vergaderd ten einde te delibereren over een ontstaan geschil tusschen de stad Ootmarsum en de marke Hezinge over den eigendom van een hoeks grond, den

Goldkamp genaamd, gelegen in het Hezinger veld en expres-
selijk tot het afmaken van dit geschil, genoemd bij boven-
vermelde resolutie en is na lange deliberatie gebleken,
dat dit geschil door voornoemde commissie niet is kunnen
bijgelegd worden, omdat de representanten der Marke He-
zingen het bedoelde stuk grond niet anders voor het ei-
gendom der stad Ootmarsum willen erkennen dan onder het
bezwaar dat hetzelfde nimmer zal mogen afgemaakt, bevrugt
of verkocht worden, zijnde overigens de door dezelfde com-
missie op ter plaatse gemaakte afbakeningen van weerskan-
ten naar genoegen. En heeft de bovengenoemde Commissie
ter erkenntenis van de echtheid van bovenstaande delibe-
ratiën het tegenwoordige ondertekend.

Ootmarsum, den 27 November 1821"

dan volgen de
acht handtekeningen

Hiermee was deze kwestie ten einde, maar het door burge-
meester J.W.Essink beoogde doel was niet bereikt.

Werkgroep Geschiedenis I

In dit verhaal is aan de zinsbouw en de toenmalige
schrijfwijze zo min mogelijk veranderd. (Red.)

TWEE BOEKEN VAN 200 JAAR

De Stichting Heemkunde en vooral de Werkgroep Bibliotheek kon zich kortgeleden verheugen toen ze bij toeval in het bezit kwam van 2 erg oude en zeldzame boeken. Het zijn n.l. de "Nagelaten Leerredenen" van Dominee Jacob van Loo, dl.I uitgegeven in 1794 en dl.II in 1798. Bekender van hem is uiteraard het Dagboek dat op 22-10-'77 begint; hij was toen 23 jaar oud. De begaafde Ds. van Loo had een goede naam als predikant en schrijver van een negental boeken.

Hij was geboren op 10-9-1754 te Naarden en was een zoon van predikant Herman van Loo. Hij huwde met Cornelia P.Mol, dochter van J.A.Mol, predikant te Loosduinen. Ze hadden 4 kinderen. Op 1 augustus 1777 was Jacob van Loo predikant in Ootmarsum geworden en overleed op 1 augustus 1797!

Exact 20 jaar in het stadje waarvan hij de fraaie gevels en schitterende natuur rondom zo wist te waarderen. Vooral 't laatste gaf hem aanleiding tot talloze wandelingen, ook door de prachtige tuinen en bossen van de Drost Sigismund van Heyden-Hompesch. Meer dan met deze was hij bevriend met de gravin, waarmee hij vele gesprekken voerde op het "grafelijk" huis, of tijdens de wandelingen. Aan deze relatie kwam echter een einde toen de gravin op 24 jan, 1795 richting Bentheim vertrok om nooit meer terug te komen.

Helaas had Ds. van Loo een zwakke gezondheid, waardoor hij o.a. een professoraat in Lingen moest missen. In zijn dagboek klaagt hij regelmatig over benauwdheden en krampen en overlijdt reeds op 43-jarige leeftijd.

G.F.Klaas
Werkgr. Bibliotheek

BIJZONDER GESLAAGDE EXCURSIE NAAR NAARDEN

Met 49 donateurs hielden we 15-9-84 per bus van ter Beek onze jaarlijkse excursie. Deze keer naar de 650 jaar oude vestingstad Naarden. Het bestuur had een uitstekende keuze gedaan en een reiscommissie had de zaken goed voorbereid, want het werd een buitengewoon geslaagde dag. Tegen half elf arriveerden we in restaurant "De Kapschuur" waar de koffie reeds klaar stond.

Drie gidsen gaven in een uur rondleiding een duidelijke indruk van de stad binnen de wallen, grachten en bastions, waarbij de militaire functie van weleer sterk naar voren kwam. Na orgelspel van organist Stegenga kregen we een uur lang tekst en uitleg van de Heer Kronenburg in en over de Grote- of St. Vituskerk, die plaats biedt aan 1800 mensen, hetgeen zeker het geval is als hier jaarlijks de Mattheuspassion wordt uitgevoerd. Bijzonder fraai en uniek is het houten tongewelf, het eikenhouten koorhek en het orgel.

In de gezellige Kapschuur deed men zich daarna tegoed aan de biefstukken, slaatjes, uitsmijters en pannekoeken.

Na de middag zou eigenlijk eerst een wandeling over de wallen tussen buiten- en binnengracht worden gemaakt, Groenroute, maar door de vele regen van de afgelopen dagen was dat geen onverdeeld genoegen. Niet iedereen begon er dan ook aan, maar die vonden een ruime compensatie in een bezoek aan het fraaie stadhuis van 1601, het prachtige Comeniusmuseum of -Mausoleum waar Jan Amos Comenius, een Tsjechisch pedagoog, theoloog en filosoof, ligt begraven.

De grond waarop het Mausoleum staat is door Tsjecho-Slowakije van Nederland gepacht.

Het hoogtepunt van de dag was ongetwijfeld het bezoek aan het grote vestingmuseum in de vestingwerken van het bastion Turfpoort. Een uur lang zwierven we o.l.v. twee gidsen door een netwerk van kazematten en ondergrondse gangen met wapentuig, enz. uit drie eeuwen. Een daverende knal uit een der oude kanonnen was het verrassende slot van de middag. Het viel op, bij ons allemaal, met hoeveel animo en enthousiasme de in totaal zeven gidsen zowel voor als na de middag hun werk deden.

Moe, maar uiterst tevreden over alles keerden we naar Ootmarsum terug om daar volgens plan - hoe bestaat het - te 18.45 uur te arriveren.

Onder deze titel organiseert de Oudheidkamer Twente een cursus. Deze is verdeeld in diverse "blokken"(onderwerpen), zoals geschiedbeoefening, cartografie, enz. Later ook genealogie, archeologie e.d. Drs Enklaar gaf hierover uitleg op een bijeenkomst van de Werkgroep Dialect en Folklore. Het meest interessant is voor deze groep en uiteraard ook voor veel anderen Blok 4: Taal en geschiedenis, ingedeeld als volgt:

- a.De taalgeschiedenis
- b.Historische taalkunde
- c.Eigennamen
- d.Veldnamen.

Docent:Drs.A.H.Enklaar Strootsweg 401 Twekkelo, telefoon 05428-1231. Aantal lessen 4. Data 18 januari, 1 en 15 februari, 1 maart 1986. Opgave bij de docent. Het blok zal alleen doorgaan bij voldoende deelname. Max.20 deelnemers.

Als voorbeeld bij a een gedicht uit 1851 door Klaus Groot dat aan deze en gene zijde van de grens te lezen is.

Dat Dörp in Snee

Still as ünnern warme Dök
Liggt dat Dörp in witten Snee,
Mank de Ellern slöppt de Bök,
Unnert Is de blanke See.

Is= ijs

Wicheln stat in witte Haar
Spegelt slapri all de Köpp,
All is ruhi, kold un klar
As de Dod, de ewi slöppt.

Wit, so wit de Ogen reekt,
Nich en Lëben, nich en Lut;
Blau na'n Hëben treckt
Sach de Rok na'n Snee herut.

Ik much slapen as de Bom,
Sünner Weh un sünner Lust
Doch treckt mi as in Drom
Still de Rok to Hus.

WIM ESSINK

=====

Leeftijd: 66 jaar

Beroep: groothandel in
textiel

Kenmerk: Ootmarsummer in
hart en nieren.

Zegt daar zelf van:
"Chauvinist".

"De naam Essink". Ik heb me laten vertellen dat in archieven deze naam voor het eerst opduikt in 1672 of 1772. Ik val nich oawer 110 joar. In elk geval een zeer oude naam hier, waar ik toch wel een beetje trots op ben."

Aan het woord is Wim Essink. We zitten in zijn "fabriek" achter een kopje koffie met een melmöpke.

"'n Pröötke met". Wim Essink doet niet alleen het verleden herleven, maar levert tevens vele komische details en anekdotes op, zoals alleen Wim Essink die weet te vertellen. Het geeft een indruk hoe deze Ootmarsummer tegen het leven aankijkt. Ogenschijnlijk als een levensgenieter, maar wie Wim beter kent, zal ook weten dat hij de dingen weet te relativeren en dat hij erg serieus over bepaalde zaken

denkt en spreekt.

"Ik ben in 1918 geboren, de oorlog was nog net niet afgelopen. Dus eigenlijk heb ik twee wereldoorlogen meegemaakt, al was ik me van die eerste natuurlijk niet bewust. Alles wat ik daarvan weet heb ik o.a. van mijn moeder gehoord. Wat me o.a. van die verhalen is bijgebleven is, dat de elektriciteit in die oorlogsjaren (1914-1918) erg gebrekkig functioneerde. Tegen negen uur 's avonds knipperde de lamp twee keer als waarschuwing en ging dan uit. Dan had je de keuze: of een petroleumlampje aan, of naar bed.

Een van mijn voorouders wordt in 1672 (of 1772) genoemd als koopman. Wat dat betreft zijn we er in die eeuwen niet veel op vooruit gegaan, want koopman ben ik ook nog. Ik had nu toch minstens een of andere winkelketen moeten hebben.

Ik was altijd trots op de naam Essink: een oud Ootmarsums geslacht, snap je? Totdat ik in 1969 in de commissie kwam die zich inzette voor de wederopbouw van de oude kerktoren. In die commissie kwamen we er achter dat de burgemeester, die eind 1838 opdracht gaf de toren af te breken, wel eens een Essink zou kunnen zijn, een voorzaat van mij.

Ton bin'k mear gauw stil west.

Een korte tijd is mijn familie uit Ootmarsum weg geweest. Mijn grootvader trouwde in Tubbergen met een dochter van Holtel en ging daar wonen. Mijn vader herstelde echter dit "uitstapje" en kwam samen met zijn broer terug. Als Hein en Gerrat Essink begonnen ze aan de Markt (nu foto de Boer) een winkel in kruidenierswaren, manufacturen, graan en veevoeders. Die laatste twee produkten verkochten ze in het pand er naast, waar nu nog is te zien, waar

de balk voor het ophijzen van goederen heeft gezeten. Die zaad- en veevoederhandel ging ter ziele toen de ABTB werd opgericht. Dat kwam zo: de pastoor verkondigde vanaf de preekstoel dat alle katholieken hun zaden en veevoerders van de ABTB moesten betrekken en men gehoorzaamde. Zo ging dat in die tijd. Wel kwamen er toen 2 knechts, Berghuis en van Benthem van de ene dag op de andere op straat te staan. Niks aan te doen; de pastoor had gesproken.

Vader's broer Gerrat begon na enige tijd een manufacturen-zaak in het huidige Cremershuis. Vader bleef aan de Markt. Intussen was ons gezin tot 6 kinderen uitgegroeid: Mies, Piet, ik, Ben, Henk en Ine.

Ik kwam op de winkel, maar toen onze ventersknecht wegbleef, nam ik dat werk over: $3\frac{1}{2}$ dag met kruidenierswaren en de rest van de week met textiel.

In die periode haalde ik ook mijn diploma's. Dat werden er na de mulo-opleiding nogal wat: ijsverkoop, tabak, vleeswaren, kruidenierswaren en dan van de textiel een stuk of vijf: ieder jaar kwam er één bij.

De winkel aan de Markt floreerde goed, maar toch ben ik uiteindelijk op de markt als koopman terecht gekomen. Dat kwam, doordat ik met een partij wol een lelijk strop had. Ik kon een partij goedkope wol op de kop tikken, stuurde Bernard Bodde, de stadsomroeper, rond en binnen de kortste keren was ik de wol kwijt. Ik haalde opnieuw een partijtje en weer met hetzelfde goede resultaat. Overmoedig geworden kocht ik toen de hele partij op, maar merkte toen, dat er in Ootmarsum geen interesse meer was: Ootmarsum zat vol wol. Ik kon gin dröödke mear vekoap'n.

Uit bittere noodzaak ben ik toen met die partij de markten in Denekamp en Hengelo opgegaan en daar lukte het wel. Het beviel me zo goed, dat ik vanaf die tijd vast marktkoopman werd." Dat de "handel" sindsdien uitstekend is gegaan, is bekend, met name sedert zijn vestiging in de voormalige zuivelfabriek. Is de naam "Nooit gedacht", die nu nog op het gebouw staat, misschien symbolisch?

OOTMARSUM

Er zijn misschien weinig mensen in Ootmarsum, die zich zo intensief met het gemeenschapsleven hebben bemoeid als Wim Essink. Al zal dat menigeen ontgaan, want bij veel van zijn bemoeienissen vermijdt Wim het om op de voorgrond te treden. "Ik hoal mie geern wat an de kookaant".

Er is echter één onderdeel, waarbij Wim Essink nadrukkelijk betrokken is, waar hij toch wel een hoofdrol in speelt en dat hem "na an't hart geet": de folklore en alles wat daarmee te maken heeft.

"Eigenlijk is alles voortgekomen uit de Boerendansers. Samen met Johan Bank werd deze dansgroep na de tweede wereldoorlog weer nieuw leven ingeblazen en ik mag wel zeggen met succes. Toen Meester ter Hofstede wegging, werd ik leider en ben dat tot op heden gebleven. De waarde van deze dansen, maar ook van de liedjes en voordrachten is, dat er de culturele rijkdom van het verleden uit spreekt en het is de moeite waard om dat te bewaren en uit te dragen.

Dat uitdagen kan b.v. via de VVV en daar ben ik dan ook lange tijd bestuurslid en voorzitter van geweest.

Toen de Stichting Heemkunde werd opgericht, werd ik dona-

teur, zij het niet zo actief. Dat hoeft ook niet; daar zijn weer anderen voor, maar daarom spreekt mij het werk van de stichting zeker aan. Het gaat immers over en voor Ootmarsum!!?? Vele jaren was ik er bestuurslid van. Vanuit de VVV zijn er meer zaken waarmee ik intensief betrokken ben. Zo heb ik ruim 20 jaar de avondwandeling verzorgd en zat ik vanaf het begin bij de organisatie van de Siepemarkten.

Ik moet toegeven dat alles hoofdzakelijk met de folklore van Ootmarsum te maken heeft. Nou en? Ik ben toch ook Ootmarsummer, of niet soms? Natuurlijk spreekt ook folklore van elders mij aan, maar toch het meest die welke op onze stad betrekking heeft. Als je dat een vorm van chauvinisme wilt noemen, mij best.

Daarnaast zijn er ook tal van andere verenigingen waar ik lid van was of een bestuursfunctie in vervulde, zoals de Middenstandsvereniging, Harmonie Caecilia (ik leu'w da'k doar 'n paar kear erelid van bin, mear dat wet ze zölf nich), de Carnavalsvereniging De Othmarridders (doar bin ik niks te oald veur; gewoon vedan doon), de vroegere Schuttersvereniging Odemarus, maar ook van de Provinciaal Interkerkelijke Commissie en lange tijd van de Ecclesiegroepen.

Maar het meest trekt me datgene, waarbij Ootmarsum zich manifesteerde in de vorm van folklore, oude gebruiken en dergelijke. Daar tref ik ook altijd die mensen die er hetzelfde over denken en daar kan ik mee praten.

Ik kan mij b.v. niet herinneren dat ik b.v. het vlöggeln en de rondgang van de Nachtwacht heb overgeslagen. Dat zijn

onderdelen van het Ootmarsumse leven en daar hoor ik bij, vind ik. Dee dinge goat mie nich mis.

Ik geef toe, al deze dingen kosten een hoop tijd en zake-
lijk gezien had ik beter ergens anders kunnen wonen, maar
al zou ik elders het dubbele hebben kunnen verdienen, dan
zou ik nog niet uit Ootmarsum zijn weg gegaan."

Hoe sta jij tegenover de veranderingen?

??????

Nou, ik bedoel in Ootmarsum en zo.

"Is er eigenlijk zoveel veranderd? Uiterlijk natuurlijk wel,
maar in Ootmarsum tref ik nog steeds die mensen die over
Ootmarsum dezelfde ideeën hebben als ik en ook, al zijn ze
jonger dan ik, ik kan daar mee praten en omgaan. Al dat
nieuwe raakt me niet zo, al ben ik realist genoeg om mijn
ogen er niet voor te sluiten.

In die zin ervaar ik ook bepaalde veranderingen binnen de :
kerk. Ik sta persoonlijk niet overal achter. Zo vind ik dat
er tijdens een H.Mis te veel afleiding is; je krijgt nauwe-
lijks een moment voor jezelf. Toch ga ik ook wel eens naar
een jongerenviering en zie daar ook de goede kanten wel
van. Je zou het misschien niet zeggen, maar het geloof
speelt een grote rol in mijn leven..... en wieder doo'k
doar nich oawer.

Ik heb drie kinderen: Henk, Ans en Wim en 8 kleinkinderen:
2 in Amerika, waar Ans is getrouwd, 2 in Ootmarsum en 4
in Reutum. De oudste van die laatste 4 heet Wim en doar
bin ik trots op, dat mag ie geröst wett'n.

Bij Ans kom ik natuurlijk niet zo vaak. Het is zo'n eind weg.

Het liefst zou ik af en toe een week-end gaan, maar je zit er altijd zo'n drie weken aan vast. Dan ben je uitgepraat en loop je kans dat je begint te roddelen."

Dat laatste zal bij Wim Essink nog wel meevallen, al zou iemand, die hem niet zo goed kent, in die richting kunnen denken.

Het is gewoon zo, dat Wim Essink enorm veel van Ootmarsum en van zijn inwoners weet en die kennis spuit hij graag ...en hoe!!!

.....

't HÖFKE OP 't HOGE

Hee hør 'n heel mooi höfke

argns achter op 't Hoge.

Earst maak'n hee 't met de batse um
en later met de plooge.

Uur'n kon hee doar an't wark wèen
daage kon hee doarin stoan.

En 's oams gung hee dan nog hen kiek'n
of e 't oawerdag wa good har doan.

Dan gung hee leever nich alleen,
mear vaak met ziene vrouw.

Trots wees hee dan op de berrekes:

"Kiek ees, wa'k al verbouw".

Biezunner mooi lag alns d'r bie
de pedkes liek en laank.
Doar leup'n ze beide dan deurhen
't Was aajt 'n zöld'n gaank.

"De peul'n stoat zowat in bleuj,
en kiek dat wottelber.
En wat dat toffelheukske doar angeet:
dit joar he'k rooie ster".

Mear toen hee oalder wed'n en stief
gung 't wark hem zwoarder of.
Toen kwam'n ze van 't stadhoes bie hem:
"Wat doo'j voart met oen'n hof?"

"Ach ja", vreug hee op Twentse wiez',
"wat za'k d'r voart met doon?
'n Betke biehaal'n, a'k dat kan,
zolang a'k hier nog woon".

Mear ton ze hem 'n boð hadd'n doan
en 'n huuske in de stad.
Toen leut hem dat nog nich zoa gek,
affijn toen deur hee dat.

Noe löp hee mangs nog, met mooi wear
te waandel'n op 't Hoge.
Mear zöt doar niks meer van zien' hof:
't is al völ aans as vrooger.

Ben Morshuis

DE KOGEL IN DE KERK

In de zuidmuur van de r.k.kerk is een kogel gemetseld met daaronder 1597. Als we onze kennis van de geschiedenis opfrissen, herinneren we ons dat dit jaartal in de periode van de 80-jarige oorlog valt: 1568-1648. Een oorlog die ons land voerde om bevrijd te worden van de Spaanse overheersing. De strijd was in 1568 door Willem van Oranje begonnen en bij diens dood in 1584 voortgezet door zijn zoon Maurits. Dit was een bekwaam veldheer, die reeds in 1594 begon met de voorbereiding voor zijn Twentetocht. Op 1 augustus 1597 kon deze vanuit Den Haag beginnen. Maurits trok niet rechtstreeks naar onze gebieden, maar maakte een omweg via Duitsland. Op zijn tocht, die hem uiteindelijk in Twente deed belanden, veroverde hij o.a. Wezel, Rheinberg, Moers, Bredevoort, Groenlo, Goor en op 18 okt. 1597 En-

schede. Twee dagen later, op 20 oktober verscheen het leger van Maurits onder leiding van Overste van Duivenvoorde voor de poorten van Ootmarsum. Kennelijk raakte men hier niet direct onder de indruk van de belegeraars en Overste van Duivenvoorde zag zich dan ook genoodzaakt enkele salvo's (3 red.) af te vuren. Dat was genoeg: capitulatie volgde en op 21 oktober 1597 vertrok de bezetting van 120 man onder commando van Otto van der Sande richting Losser. Een van de kogels, die op de stad werden afgevuurd, werd in de zuidmuur van de r.k.kerk gemetseld. Een tweede kogel werd in 1954 gevonden bij bouwwerkzaamheden aan het pand Silderhuis in de Grotestraat en eveneens aldaar in de muur gemetseld. Gevonden werden trouwens meerdere exemplaren.

— . - . —

WORDT DONATEUR VAN DE STICHTING HEEMKUNDE !

HET SPRINGENDAL

=====

In een boeiend gesprek zette de heer J.W.R.Hattink, distriktshoofd natuurbehoud van o.a. het natuurreservaat "Het Springendal", in zijn kantoor aan de Walstraat te Ootmarsum, voor ons uiteen hoe de stand van zaken er voor dit prachtige natuurgebied op 1 k.m. van Ootmarsum er voor staan. Het gebied is als natuurreservaat aangekocht door het ministerie van CRM in 1970. In het reservaat staan 4 woningen : 1 dubbele woning aan de Uelserdijk (Hobbemahuisje), 1 boerderij bewoond door de opzichter van dit gebied de heer R.Korbee, 1 gerestaureerde boerderij "Meerbekke en 1 boerderijtje aan de Hooijdijk.

Jaarlijks komen er meer dan 200000 bezoekers naar dit gebied, die voornamelijk afkomstig zijn uit de bandstad van Twente en natuurlijk van de aanliggende campings en verhuurde boerderijen. 's Nachts is het verboden om het gebied te betreden, maar herhaaldelijk worden er 's avonds droppings of vossejachten georganiseerd. Met zaklantaarns en veel lawaai zoekt men de bestemmingsplaats dan weer op. Hiertegen wordt natuurlijk opgetreden en de aanliggende campings hebben ook een schrijven ontvangen dat dit niet is toegestaan. Vooral de dierenwereld ondervindt hiervan veel hinder en 's zomers vindt men in dit gebied dan ook weinig reeën.

De meeste mensen parkeren hun auto keurig op één van de drie parkeerplaatsen en ook houden ze zich redelijk aan de opdracht zich niet buiten de paden te begeven. Toch heeft men zich helaas genoodzaakt gezien om bepaalde gebieden

noemen.

Voor de bezoekers is het een verademing om die ouderwetse gewassen weer te zien groeien en ook de dieren profiteren er van. 's Winters staat er nu rogge op het land en daar profiteren met name de reeën van zonder er overigens veel schade aan toe te brengen. Zo schat men het aantal reeën 's winters op 80, die 's zomers voor een groot gedeelte weer wegtrekken. Een aantal boeren had liever gezien dat 1/4 van de pachtgrond nog als maïsgrond mocht worden gebruikt, maar dit wordt niet toegestaan. Veel problemen zullen zij er ook niet van maken, omdat de pacht prijs van de grond aanmerkelijk lager ligt dan bij particuliere pachtgrond. Ook het Staatsbosbeheer heeft er geen belang bij dat er telkens andere huurders komen, zodat de veranderingen van drie jaar geleden zonder problemen in onderling overleg konden worden doorgevoerd.

Aanplanting.

De bomen die afsterven of omvaaien worden niet zonder meer door dezelfde soort bomen vervangen. Vooral de naaldbomen (spar, grove den en douglas) worden door inheemse bomen vervangen (eik en berk). Ook jonge beukebomen worden er nauwelijks meer aangeplant, omdat de grond te voedselarm is voor dit soort bomen. Normaal wordt er één eikeboom geplant op 2 m² en de tussenliggende ruimte wordt vanzelf opgevuld met andere jonge bomen en struiken zoals de berk, vuilboom en lijsterbes. Van tijd tot tijd moet een pas aangeplant perceel geschoond worden, want de prunus (Amerikaanse vogelkers) is een enorme woekerplant die gelukkig op

het Springendal aardig aan banden is gelegd. Dit geldt in mindere mate ook voor de tamme kastanje, die vooral in de breedte snel groeit en zo de andere bomen geen kans geeft. Deze boomsoort wordt dan ook niet met grote zorg behandeld ook al zal menig Ootmarsummer wel zijn vruchten er van hebben verzameld bij de uitkijktoren. De fraaie bomen blijven wel staan, maar ze worden niet meer aangeplant. Hetzelfde geldt voor de naaldbomen. Dat ze niet allemaal verwijderd worden, komt omdat bepaalde diersoorten graag in deze bomen leven. Het zagen, opruimen, aanplanten en onderhouden gebeurt door diverse werkverbanden (W.S.W.), die onder deskundige leiding tot goede resultaten komen. Drie mensen van 't Staatsbosbeheer zijn er zomer en winter altijd bezig.

De Paardeslenkte.

Een grote klus betreft het onderhoud van de grote heidevlakte (ca.35 h.a.), de zogenaamde Paardeslenkte. Vroeger werd die in gedeeltes afgebrand en de heide bloeide daarna weer prachtig. In de zomer van 1984 zag men helaas dat na het afbranden, de heide op dat gedeelte er nauwelijks weer doorheen kwam en dat er nu volop het pijpestrootje (in de volksmond ten onrechte buntgras genoemd) groeit en de heide heeft overwoekerd. Waarschijnlijk wordt de grond nu door het branden toch iets te voedselrijk, waardoor het gras kans krijgt om te groeien. De heide neemt n.l. wel genoeg met voedselarme grond en het gras niet. Ook verdenkt men de zure regen er van dat deze de vergrassing bevordert.

Wanneer we de heide weer terug willen hebben, dan zal men de grond net als vroeger weer moeten afplaggen. Dit plaggesteken is een ongelofelijk karwei.

Men kan wel machinaal afplaggen, maar dan wordt te zeer in het milieu ingegrepen en krijgt men bovendien een heide vlakte die volkomen vlak is. Het is beter dat het met de hand gebeurt, want dan ziet de grond er veel onregelmatiger en natuurlijker uit. Ook laat men op enkele plaatsen diverse tientallen vierkante meters ongemoeid, waardoor het insektenleven en bodemleven, waarvan we nog maar weinig afweten, zijn normale gang kan gaan.

Op deze foto ziet men dat links op de voorgrond de heide is afgeplagd en dat rechts het pijpestrootje de overhand krijgt als men er niets aan doet.

Vroeger.

Van de oorsprong van het Springendal kan de heer F. Harmsen meer vertellen, omdat hij er 66 jaar geleden geboren werd en er meer dan veertig jaar op heeft gewerkt. Hij vertelt dat de heer Jannink (textielmagnaat te Enschede) in het begin van deze eeuw steeds meer grond opkocht van de boeren, die het financieel niet zo best hadden. Zijn vader kwam ook bij Jannink in dienst samen met 5 andere arbeiders en in 1926 verhuisde hij naar de boerderij, waar de Fam. Harmsen tot 1982 zou wonen. Deze boerderij werd door de heer Jannink gebouwd en zij hoefden er maar weinig huur voor te betalen, want "de grote heren" waren toch altijd geen uitbuiters.

"De heer Jannink wilde van het gebied een natuur- en jachgebied maken, maar tegelijkertijd moest het natuurlijk ook wat opbrengen. Zo hebben we bij "Mösgeert" en in de "Pannekookhook" heel wat hectares volgepoot met allerlei dennesoorten. Ze moesten heel dicht op elkaar gepoot worden, want dan groeiden ze sneller en 's winters werden ze verkocht. In het voorjaar kapten we jonge denneboompjes om ze voor 1 cent te verkopen aan mensen uit de stad voor bonenstokken. Ook de tamme kastenjes en de rhododendrons hebben wij geplant. De schitterende beuken langs de Mosbeekweg stonden er al als grote bomen toen ik nog heel kelin was. Waarschijnlijk zal de heer Cramer, die daar twee papiermolens had en veel grond, ze daar wel hebben laten planten. Behalve het verkopen van hout brachten de 40 h.a. cultuurgrond ook heel wat op. We hebben zelfs langs de Mosbeekweg $\pm$ 5 h.a. heidegrond nog in cultuur gebracht. Meestal verbouw-

den we er rogge op, maar ook hebben we wel eens 15 h.a. aardappels verbouwd," aldus de heer Harmsen.

De hele familie helpt mee met het binnenhalen van de rogge.

Harmsen: "Veel jongens uit Ootmarsum hebben tijdens de "tofelgaddervekaansie" hier hun zakcenten verdiend voor de Koale Karmse. De grote heide (Paardenslenkte) brandden we eens in de 5 jaar af en daarna liep deze weer prachtig uit, maar we moesten wel regelmatig allelei opslag er uit verwijderen. Vóór de oorlog werd er veel gestroopt en soms trok ik op één dag wel 500 strikken op. Om zich niet te laten herkennen, kleeadden de stropers zich soms als vrouw. Soms telde ik op 1 dag wel 10 stropers. Ook na de oorlog werd nog veel gestroopt en toch zat er toen veel meer wild dan

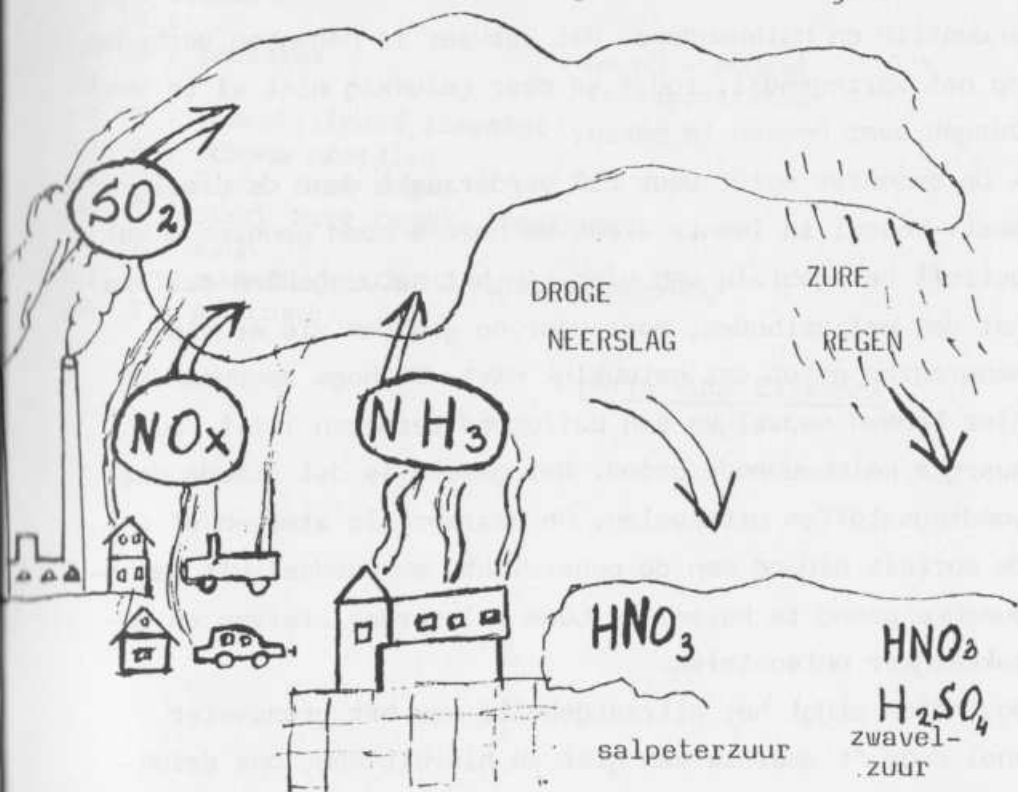
nu. De 4 jagers in dat gebied de heren Jannink, Dijkhuis, Weersink en de heer Kempers uit Oldenzaal schoten soms op één dag wel 120 stuks.

Na de oorlog kwam het kamperen opzetten en voor elke overnachting werd 3 cent per persoon gevraagd. Het kamperen nam vrij snel toe totdat het in handen kwam van Staatsbosbeheer, die het verbod. Sommigen hadden een vaste standplaats en bouwden er een provisorische W.C. naast en je zag hier en daar een oude matras slingeren. De aantrekkelijkheid van het Springendal ging snel achteruit. De fam. Jannink was niet meer zo rijk en op deze wijze ontvingen ze nog iets van het landgoed. Toen Mevr. Jannink stierf, had ze bepaald dat het landgoed niet in stukken mocht worden opgedeeld. Dit is waarschijnlijk de redding geweest van dit natuurgebied. De kinderen konden het niet betalen, de belastingen werden steeds hoger en de textielopbrengsten liepen terug. Gelukkig voor Ootmarsum e.o. kocht het Staatsbosbeheer het op en ze brachten er allerlei veranderingen aan, waardoor het gebied voor de natuurliefhebber er veel aantrekkelijker op is geworden."

De verzuring.

De oppervlakkige bezoeker aan het natuurreservaat heeft niet in de gaten dat helaas ook hier de bomen er veel slechter zijn gaan uitzien. Het duidelijkste is dat te zien bij de naaldbomen. Eerst de spar en daarna de douglas. De Naalden laten sneller los, zodat je steeds beter de kruin kunt zien. De jonge naalden die er weer aan komen zijn kleiner en vaak misvormd. De mensen van het Staatsbosbeheer hebben echter al opgemerkt dat de beukebomen er steeds holler

zijn gaan uitzien dat er steeds meer ondergroei valt waar te nemen, wat normaal niet gebeurt. Ook de eikebomen hebben de laatste jaren veel last ondervonden van de eikebladroller (in 't voorjaar de vele groene rupsjes die in lange draden naar beneden hangen). Een gezonde boom heeft daar minder last van, zit veel beter in het blad en heeft nauwelijks dode takken. Wat is hiervan de oorzaak? De verzuuring. De belangrijkste stoffen die onze lucht verzuren zijn zwaveldioxide (SO_2), stikstofoxiden (NO_x) en ammoniak (NH_3). De grootste boosdoener is de zwaveldioxide (50%), daarna de ammoniak (30%) en 20% komt van de stikstofoxiden. Het grootste deel van de verontreiniging geschiedt in droge vorm en niet in natte vorm de zogenaamde zure regen.

De percentages zijn per streek verschillend, afhankelijk van de industriegebieden, het autogebruik en het gebruik van gier (dunne mest).

Wat is voor het Springendal het meeste belangrijk?

- De zwaveldioxide komt vooral uit de hoge schoorstenen van de grote bedrijven en elektriciteitsbedrijven en olie-raffinaderijen. Het meeste krijgen we vanuit het buitenland (70%), maar ook wij hebben op het Springendal drie in bedrijf zijnde gasputten, die soms zwaveldioxide uitstoten en dat zal elke regelmatige bezoeker van het natuurpark wel eens geroken hebben.

- De stikstofoxiden worden vooral veroorzaakt door het verkeer en in mindere mate door de elektriciteitsbedrijven, industrie en huishoudens. Het verkeer is nagenoeg verboden op het Springendal, zodat we daar gelukkig niet al te veel zorgen over hoeven te maken.

- De ammoniak wordt voor 85% veroorzaakt door de dierlijke mest. Vooral in Twente staan we helaas hoog genoteerd wat betreft het gebruik van gier. In het natuurgebied zelf is het dan wel verboden, maar voor de gronden die er vlak aangrenzen geldt dat natuurlijk niet. De hoge zandgronden hier hebben nauwelijks een bufferend vermogen i.t.t. humusrijke kalkhoudende grond. Het gevolg is dat steeds meer voedingsstoffen uitspoelen. De haarwortels sterven af en de wortels blijven aan de oppervlakte om voedsel uit de humusrijke grond te halen. De boom zal eerder sterven en gemakkelijker ontwortelen.

Bovendien stijgt het nitraatgehalte van het grondwater snel door 't gebruik van gier en hieruit komt ons drinkwater.

Hoe staat het met de zuurgraad van de zure regen in Nederland?

Als het regenwater helemaal schoon was dan zou het een zuurgraad van 7 hebben. In Nederland heeft een "normale" schone regen een zuurgraad (PH) van 5.6 . Dit komt door natuurlijke oorzaken (bosbranden e.d.= 10%) en menselijke oorzaken 90%. Helaas is echter de zuurgraad van gewone regen bij ons echter 4.1 .

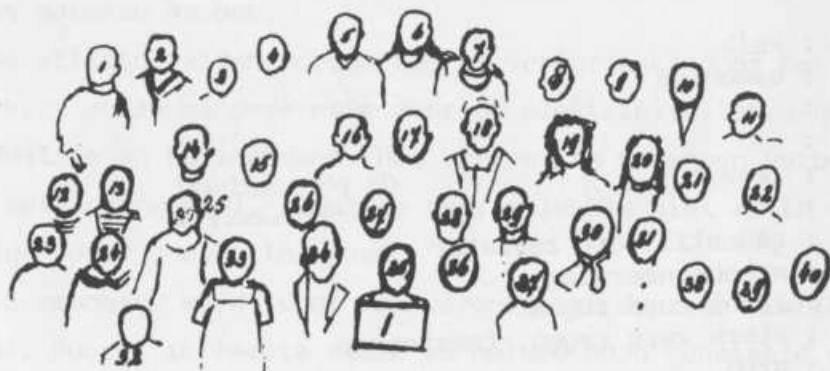
Onderstaand schema geeft aan hoe erg dat is.

pH 13 :	kalk	
pH 12 :	ammoniak	
pH 11 :		
pH 10 :		
pH 9 :	zeewater	de pH - schaal
pH 8 :		=====
pH 7 :	gedestilleerd zeewater	
pH 6 :	schone neerslag	
pH 5 :	licht zure regen	
pH 4 :	sterk zure regen, tomatensap	
pH 3 :	azijn	
pH 2 :	zuurste bui in Europa, citroensap	
pH 1 :	accuzuur	

Harry Oude Elberink.

MEDEWERKING GEVRAAGD....

en gekregen voor 't opsporen van namen van personen op 'n oude schoolfoto van 1910/11. Hierdoor zijn niet alle, maar toch erg veel namen bekend geworden. De meesten werden herkend door Mevr. Harmsel in Almelo. Pakt U Jaarboekje 1983 er maar bij. De foto op bl.29 daarvan correspondeert met deze kadertjes. Achter de cijfers staan de reeds bekende namen. Wie maakt het af? Is er wat fout?

1. Marietje Reuwer	14. Gajt Rikmanspoel	28. Jantje Borggreve
2. Dina Dijkhuis	15. Sjors Luttikhuis	29. Dijkhuis
3. Bern ^a v. Benthem	16. ?	30. Alex ten Brink
4. Sientje Schulten	17. Ludwig Urban	31. Voorpostel
5. Karel Luttikhuis	18. Jo Schulten	32. Klazientje Corté
6. Trees Luttikhuis	19. Diese Frowijn	33. Marie v. Benthem
7. Marietje Schulten	20. Anneke Wilmes	34. Dijkhuis
8. Rika Host	21. ?	35. Jans Corté
9. Marinus Huls	22. Marie Borggreve	36. Host
10. 'n Oostenrijker ?	23. Johan Sanders	37. Rudolf Corté
11. ?	24. ?	38. Fitse Wilmes
12. Grada Klaas	25. ?	39. Anneke Borggreve
13. Anneke Klaas	26. Herman Luttikhuis	40. Frits Schulten.
	27. Leida Sanders	

Hierbij de nieuwe opgave, iets gemakkelijker, een foto van
+ 1930 nog in de Openbare school. Succes!

G.F.Klaas.

KRONIEK 1984

Het stond in de krant:

- jan. 4 Ex Ootmusica, nieuw gemengd koor in Ootmarsum.
febr. 14 Kantoor en woning in voorm. molen Bökkers.
16 Oud Ootmarsummer Jan Weierink wordt burgemeester te Bathmen.
22 Mr.W.P.Urlings burgemeester van Ootmarsum.
27 Wim Bank (75) overleden.
28 C.Velthuis maakt een "Wandelboekje".
maart 1 H.Geerdink nieuwe voorzitter St.Heemkunde als opvolger van D.Nierop die dit 16 jaar was.
17 Paddenactie van start.
20 Peuterspeelzaal viert 12½ jarig jubileum.
22 Afscheid dokter C.M.Barenbrug als huisarts(33 jr).
26 Nieuw boek St.Heemkunde "De Hof Ootmarsum".
29 Bakkerij van Benthem bestaat 50 jaar.
april 16 Pottenbakkerij Anne Westgeest aan Putstraat.
25 Eerste expositie St.Heemkunde in eigen home.
mei 17 Eerste parochie-avond in Ootmarsum.
19/20 Grote parochie-presentatie.
juni 4 N.Leussink Europees kampioen klootschieten.
8! Expositie werken van Jan Essink.
10 Fietstocht voor open groengrenzen.
20 Leerlingen kregen prijs voor Beekdalenprojekt.
27 H.Geerdink biedt eerste Jaarboekje aan.
juli 5 Afscheid J.Lucassen als opper-wachtmeester.
aug. 16 Echtpaar Geerdink 50 jaar getrouwd.
22 Grote kunstmarkt tijdens Franse week.
sept. 8 Opening sportschool Jan Willem Essink.

- sept. 15 Excursie Stichting Heemkunde naar Naarden.
 okt. 13 Presentatie nieuw boek over de klederdrachten
 in N.O.-Twente door St.Heemkunde Albergen.
 nov. 6 Sloop tabaksfabriek H. en R.
 12 Herinrichting centrum officieel van start.
 23 Boekje St.Heemkunde over de Zusters van Amersfoort verschenen.
 dec. 24 Oud-notaris A.Kirch (86) overleden.

.-.-.-.-.-.

VRAGEN DIE ONS BEREIKEN

De katholieke universiteit te Nijmegen vraagt affiches, raambiljetten, foto's e.d. van, over of voor de Ned. katholieken van vroeger of nu betreffende verenigingsleven, manifestaties, processies e.d. Wie wat heeft kan het inleveren bij de heer J.Gerard Hora Siccamastraat 10.

.-.

Vanuit Engeland wordt gevraagd of we de namen van planten wille opgeven, die ongeluk brengen als ze binnenshuis worden gehaald.

Vanuit Engeland vraagt men tevens bijgelovigheden m.b.t. verschillende kleuren i.v.m. festiviteiten. Voorbeeld: je moet op zondag geen groene jas aantrekken, want dan breek je een arm. Informatie naar de heer J.Gerard.

.-.

HET VERHAAL VAN EEN STEEN

In ons jaartallenboekje staan 1400 jaartallen en daar is er één van fout, of beter gezegd niet helemaal volledig en duidelijk. Dat is het jaartal 1860: Er wordt een Jodenkerk gebouwd aan de Kloosterstraat. Op zich is dat waar, maar het muisje blijkt toch nog een staartje te hebben.

Veel eerder woonden er Joodse families in Ootmarsum. De eersten worden gemeld in 1757. Midden vorige eeuw zijn hier een zestigtal Israëlieten en in 1890 nog 48. Natuurlijk zal er eens een Joodse kerk, synagoge of sjoel zijn gekomen voor zo'n voor Ootmarsum tamelijk flinke gemeenschap. Het is dan ook waar dat er wat is gebouwd in 1860, maar....

Het leek wat vreemd dat er een eeuw na de komst van de eerste Joden pas een synagoge werd gebouwd, maar bij gebrek aan betere gegevens hielden we 1860 aan. Het is n.l. niet doenlijk voor elk jaartal een lange studie te maken, dan was het boekje pas in de volgende eeuw verschenen. Het zinnetje achter het jaartal suggereert een complete nieuwbouw.

Bij restauratiewerkzaamheden aan de Israëlietische begraafplaats op de Kuiperberg trok een steen de aandacht, geen grafsteen, maar een gevelsteen van de Joodse synagoge, die daar was gedeponneerd. Er stond in het Hebreeuws wat op. Jan Tenniglo kwam op 'n dag met een foto van die steen en een brief. Die brief was van de heer Wasserman in Son. Hij was door Jan aangezocht een vertaling te geven van de vreemde lettertekens. In het antwoord van 19 nov. staat: "In het Hebreeuws zijn de letters en cijfers gelijk. Om aan te duiden dat het om de cijferwaarde van de letters gaat en niet om de woorden gebruikt men puntjes of komma's boven de letterte-

kens. Dat is hier gebeurd,"schrijft hij. Zo staat er:

Bovenaan:"In het jaar".

2e regel: het jaartal "5599".In de Israëlietische jaartelling is het nu (dus in 1985) het jaar 5746. Dat is dus $5746 - 5599 = 147$ jaar geleden, ofwel 1838.

Links onder: "PS - C"; dat is psalm C en C is het Romeinse cijfer voor 100; dus wordt psalm 100 bedoeld.

Rechts onder: "VS 4"; dat is vers 4. Dus psalm 100 vers 4. Dat is een spreuk en die luidt: "Gaaf in tot Zijn poorten met lof, in Zijn voorhoven met lofzang, looft Hem, prijst Zijn naam."

Daar zaten we dan. Klaar en duidelijk vertelde deze steen ons dat 1838 het bouwjaar van de synagoge was en niet '60. Of toch? Onze twijfels rond 1860 waren grondig geworden, dus kwam ook onze vermaarde nieuwsgierigheid weer om de hoek kijken en begon er weer een tijdrovende speurtocht.

Op 10-1-83 bleek al dat het Ned.Israëlietisch Kerkgenootschap in Amsterdam ons niet verder kon helpen en verwees naar de Bibliotheca Rosenthaliana. Deze hield het op 1860 als bouwjaar en verwees ons verder naar Monumentenzorg.

De Ned. Israëlietische Gemeente in Enschede bleek ook van niets te weten en noemde het Joods Historisch Museum in Amsterdam als inlichtingenbron. Dat was op 26/1. Van Monumentenzorg kwam op 4/2 een uitvoerig schrijven. Men had iets gevonden over de synagoge aan de Kloosterstraat uit 5620, d.w.z. 1860. Uit archivalische gegevens was gebleken dat een vorige synagoge in 1859 gedeeltelijk door brand was vernield. Volgens het Aardrijkskundig woordenboek van v.d.Aa was er een kleine synagoge uit 1843. Ofschoon v.d.Aa in 't

algemeen vrij betrouwbaar is, klopte dat dus niet met onze gevelsteen. Dat de steen uit een andere plaats zou kunnen komen is erg onwaarschijnlijk. "Of komt de steen soms van 'n ander gebouw: schooltje, badhuisje (mikwe) of een reinigingshuisje (metaherhuisje) op de Joodse begraafplaats?" was de vraag, maar de tekst wees duidelijk op een synagoge. geen mens kon zich iets dergelijks herinneren op de Kuiperberg. Toen we Zeist nadere gegevens over de steen hadden verstrekt, kregen we op 18/2 een zin uit 't boek van v.d. Aa te lezen: "De Israëlietischeijkerk is een klein maar net gebouw, dat in het jaar 1843 geheel nieuw gebouwd en den 22 December van dat jaar ingewijd is". Prachtig, maar dat klopte helemaal niet met 5599 (1838). Intussen had het Joods Historisch Museum in Amsterdam,

dat zelf niet kon helpen, ons op 3 febr. verwezen naar het Algemeen Rijksarchief in 's Gravenhage en dat bleek de gouden hint te zijn. We halen er uit aan:

"Uit de stukken blijkt dat de Israëlietische gemeente te Ootmarsum in 1835 subsidie vroeg aan de Koning voor de aankoop van een huis en de verbouwing daarvan tot synagoge. Tot dusver had men de Godsdienstoefening gehouden in een gehuurde bovenkamer van een bouwvallig huis door Christenen bewoond. Het verzoek werd afgewezen, maar opnieuw ingediend in 1837, 1838, 1842 en 1843. Het huis zou afgebroken moeten worden en opnieuw opgebouwd. Totale kosten f 2400. Zelf kon de gemeente f 800 doen, gevraagde subsidie dus f 1600. In het laatst genoemde jaar werd op 24 augustus uiteindelijk machtiging verleend tot het verbouwen van een huis tot synagoge.

Met de eigenaar van het huis, Joachim Meijer Cantor, werd overeengekomen, bij notariële akte op 14 maart 1843 verleend voor notaris L.J. Barendtzen te Tubbergen, dat de woning na een huurperiode van 30 jaar à f 30 per jaar eigendom zou worden van de Israëlietische gemeente."

Hier volgt dezelfde zinsnede uit het boek van v.d.Aa als boven, die contateerde dat er in 1843 in Ootmarsum een nieuwe synagoge was. Vervolgens:

"In 1859 diende men een verzoek in om subsidie ten behoeve van herbouw en herstel van de op 1 maart door brand verwoeste school en zwaar beschadigde synagoge."

Dat werk was in 1860 klaar. Het betrof dus een herbouw en de oude gaaf gebleven gevelsteen werd opnieuw gebruikt. Een tweede bevestiging van dit gegeven vinden we in een

jaarboek van 1913-1914 dat slechts één keer verscheen. Daarin wordt op blz. 221 de synagoge aan de Kloosterstraat vermeld uit het jaar 5620 d.w.z. 1860. Niets wetend van bovenvermelde voorgeschiedenis hebben we dit als stichtingsjaar van de "Jodenkerk" aangenomen. Nu is gebleken dat dit niet juist is geweest, maar het klopt weer niet met het jaar 5599 ofwel 1838.

Samenvatting.

1. Er was al een kleine huissynagoge rond het jaar 1880 in Ootmarsum.
2. Na veel verzoeken (1835 - 1843) kwam er vergunning voor een synagoge plus school door verbouwing van een huis aan de Kloosterstraat.
3. Op 1 maart 1859 werden sjoel en school door brand verwoest.
4. De ingrijpend vernieuwde synagoge kwam klaar in 1860.

De onder 2 genoemde verzoeken werden meestal ondertekend door H. Lievendag, kerkmeester der bij-synagoge te Ootmarsum.

Conclusie

Hoe zit dat dan met die steen? Er staat geen 1860 op en geen 1843, maar 1838. We kunnen geen andere gevolgtrekking maken dan dat de gevelsteen al vast werd gemaakt, omdat men dacht dat de synagoge na de eerste aanvragen, maar zeker in 1838 wel gereed zou zijn. Helaas wisten ze niet dat ook toen al de ambtelijke molens langzaam draaiden en het duurde nog vijf jaar voor de vergunning er was. De steen is er niet om veranderd.

Tot slot konden we nog nagaan dat de Joodse familie Joachim Meijer Cantor welgesteld was en meerdere huizen had binnen Ootmarsum, zoals in 1829 b.v. aan de Schiltstraat, Pläske en Grotestraaf.

De synagoge was al een tijdje buiten gebruik toen ze samen met het grasveld op 27-9-1932 werd aangekocht door de Zusters van O.L.Vrouw van Amersfoort. Het werd vooral het werkterrein van Jan Hulsink. Kadastraal stond de synagoge op no. 731. In 1829 woonde Pennink daar nog. Deze Jodenkerk werd in augustus 1936 gesloopt toen de bouw van het nieuwe klooster zou beginnen.

Van al de instanties die in dit verhaal zijn genoemd kon ons geen enkele helpen aan een foto of tekening van deze Jodenkerk van Ootmarsum. Wie van de lezers kan dat?

In elk geval weten we nu van de Jodenkerk aan de Kloosterstraat wat meer, dank zij de steen van Jan.

Gustaaf Klaas

Werkt U ook even mee aan het e.v. volgende Jaarboekje? U kunt morgen al beginnen: een goed verhaal, een aardig gedicht, oude foto's, kaarten, we zijn benieuwd wat er komt.

VRAATSPOREN IN HET BOS

DE MUIS KNAAGT
ALLE SCHUBBEN NETJES
RECHT AF MAAR
LAAT OOK
DE BOVENSTE
SCHUBBEN
ZITTEN

DE EEKHOORN
KNAAGT DE
SCHUBBEN VAN DE
SPARKEGEL ROMMEUG
AF EN LAAT AAN DE
TOP WAT SCHUBBEN ZITTEN.

DE
SPECHT
HAKT
ROMMEUG
IN DE
SPAR-
KEGEL

DE SPECHT KLEMT SOMS
ZIJN DENNENAPPEL IN EEN
SPLEET EN MAAKT ZO EEN
SPECHTEN SMUIS.

SPECHTEN ONTDEK JE
DOOR TE LETTEN OP HOUTSPAANDERS
ONDER EEN GAT IN DE BOOM.

